

Neden Açık Erişim?

Ahmet E. Erođlu
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

2. ULUSAL AÇIK ERİŞİM ÇALIŐTAYI
21-22 Ekim 2013
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

Açık Erişim nedir?

2001 Budapeşte Açık Erişim İnisiyatifi

Bilimsel literatürün internet aracıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir biçimde kamuya ücretsiz açık olması...

Açık Erişim neden ortaya çıktı?

- Aniden yükselen maliyetler
- Bilimsel iletişimin geniş platformlara taşınması
- Araştırma etkisinin artışına duyulan ihtiyaç
- Dijital Miras'ın korunmasına duyulan ihtiyaç

Açık Erişim neden tercih edilmelidir?

- Ücretlendirme ve lisanslama konusundaki engelleri kaldırarak Bilimsel Bilgiyi özgürleştirir.
- “Adil Kullanım” hakkı sağlar.
- Çalışmanın tanınırlığını ve görünürlüğünü arttırarak bilimsel etkisini yükseltir.
- Atıf oranlarını yükseltir (% 50-300).
- Araştırmacıların literatüre daha geniş alandan bakmasını sağlar.

Kurumsal Arşiv'in faydaları nedir?

- Bilimsel faaliyetlerin çıktılarını dünyaya açar.
- Çıktıların görünürlüğünü ve etkisini artırır.
- Üniversiteyi, potansiyel paydaşlara tanıtır.
- Dijital çıktıları toplar ve yönetir.
- Araştırma ve öğretim faaliyetleri yönetir ve ölçer.
- İşbirliği çalışmalarını destekler.
- Disiplinlerarası araştırmalar için çalışma alanı sağlar.
- Dijital öğretim materyallerinin geliştirilmesini ve paylaşımını kolaylaştırır.
- Öğrencilere, bilimsel gelişimlerini destekleyici içerik ve çalışmalarını paylaşacak platform sunar.

Kurumsal Açık Arşiv'in içeriği nedir?

- Makaleler
- Ön baskı (pre-prints)
- Son baskı (post-prints)
- Tezler
- Proje çıktıları
- Kitap/kitap Bölümleri
- Konferans bildirileri/sunumlar
- Teknik dokümanlar/kılavuzlar
- Veri setleri
- Öğretim nesnelere

Açık Erişimin tarafları, paydaşları...

- Araştırmacılar (bilgiyi üreten ve bilgiye erişen)
- Kurumlar
- Araştırma Fonu sağlayıcılar (iç, dış, ...)
- Kütüphaneler
- Yayıncılar
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ'ler)

İYTE Açık Erişim Politikası

- *İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE) bünyesinde yapılan akademik çalışmalar için açık erişim, kurumsal arşivleme, uzun dönemli derleme ve dijital koruma*
- İYTE'nin akademik çalışmalarının açık erişimli olarak paylaşılması, bu çalışmaların görünürlüğünü ve tanınırlığını arttırmayı mümkün kılarak, yapılacak yeni araştırmalarda kamu ve özel sektörden daha fazla proje desteği sağlanmasına olanak tanıyacaktır.
- Bu nedenle İYTE, mensuplarına ait akademik çalışmalarını mümkün olan en geniş kitlelere ulaştırabileceği bir açık erişim mekanizması ve bu kapsamda hizmet verecek bir açık erişim arşivi kuracaktır. İYTE Kütüphanesi, İYTE'li araştırmacılara ait çalışmaların uygun formatlarda derlenmesinde, uzun dönemli korunmasında ve en geniş şekilde erişime sunulmasında stratejik bir rol oynayacaktır.

İYTE Açık Erişim Politikası

- İYTE bünyesinde üretilen akademik çalışmaların uzun dönemli derlenmesinin ve korunmasının sağlanması
- İYTE bünyesinde üretilen akademik çalışmaların mümkün olan en geniş çevrelerde erişime sunulması

İYTE Açık Erişim Politikası

- **İvedi Depolama:** Akademik çalışmaların birer kopyasının yayın tarihinden geç olmamak koşulu ile İYTE Açık Arşivi'nde depolanması faaliyetini ifade eder.
- **Açık Erişim:** Bir İYTE Mensubu tarafından gerçekleştirilmiş akademik çalışmaya ücret ödemedi, engellenmedi, dijital olarak erişilebilirliği ifade eder. Bu çalışmalar; hakem değerlendirmesinden geçerek akademik bir dergide yayınlanma hakkını kazanan makaleleri, tezleri, bildiri metinleri, projelere ait çıktıları ve açık ders materyallerini içerir.
- **Kişisel Arşivleme:** Bir İYTE Mensubunun entelektüel katkı sağladığı çalışmasını İYTE Açık Arşivi'nde depolamasını içeren süreci ifade eder.
- **Akademik Çalışmalar:** İYTE Mensuplarının araştırmaları, aldıkları fonlar ve yaratıcı faaliyetleri sonucu ortaya çıkan tüm çalışmaları ifade eder.

İYTE Açık Erişim Politikası

- İYTE Mensuplarının entelektüel katkı sağladığı tüm akademik çalışmaların son versiyonları İYTE Açık Erişim Arşivi'nde depolanır.
- Bazı bireysel çalışmalara erişim ambargolar, vb. koşullar nedeniyle sınırlandırılmış veya tamamen engellenmiş olabilir.
- İYTE Kütüphanesi, açık erişimli olarak uygun şekilde yayınlanması için akademik çalışmalarını İYTE Açık Arşivi'nde depolayan İYTE Mensupları ile birlikte çalışır.
- İYTE Kütüphanesi, İYTE Açık Arşivi'nde yer alan tüm akademik çalışmaların derlenmesinin ve uzun dönemli korunmasının güvenli depolama ile gerçekleştirilmesini koordine eder.

İYTE Açık Erişim Politikası

- **Depolama:** Her İYTE Mensubu, yayın tarihinden geç olmamak koşuluyla, hakem değerlendirmelerinden geçerek, akademik bir dergide yayımlanmak için onay almış makalesinin dijital bir kopyasını İYTE Açık Erişim Arşivi'nde depolar.
- **Açık Erişim/Seçimli Gecikmiş Açık Erişim:** Yazar çalışmalarının kamuya ivedilikle açılması için depolama sürecinde kullanılan açık erişim yazılımının ayarlarını "Açık Erişime İvedilikle Sunulması" seçimiyle gerçekleştirmesi yönünde desteklenir. Yazarın yayıncılarla yaptığı anlaşmalar ve kişisel arşivleme seçenekleri göz önüne alındığında çalışmalara erişim iki başlıkta uygulanacaktır:

Kamuya Açık Erişim

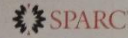
Ambargo Süresi Sonunda Açık Erişim (Ambargo süresi 6 (altı) ayı geçmeyecektir)

- **Lisanslama:** Her İYTE Mensubu, entelektüel katkı sağladığı çalışmasının İYTE Kütüphanesi tarafından işletilecek İYTE Açık Arşivi'nde kamuya açık olarak açık dağıtım ve koruma prensiplerine uygun şekilde depolanacağını kabul eder. Yasal koşullar çerçevesinde, her İYTE Mensubu çalışmalarını yayıncılarla yapmış olduğu anlaşmaların koşullarını çiğnemeyecek şekilde tekeli olmayan, geri alınamaz ve tüm dünyada geçerli bir lisans anlaşması ile İYTE Açık Arşivi'nde depolamaya onay verir
- **Çok Yazarlı Çalışmalarda Depolama Sorumluluğu:** İYTE Mensupları, birden fazla kurumdan birden fazla yazarın işbirliğinde hazırladıkları çalışmaları İYTE Açık Arşivi'nde depolayabilirler. Birden fazla İYTE Mensubu tarafından gerçekleştirilmiş çok yazarlı çalışmalarda ise, kaynağı Başyazar depolar.

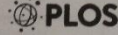
Açık Erişim

- **Yeşil Yol:** Hakem değerlendirme sürecinden geçmiş bir makalenin elektronik kopyasının kurumsal arşivde yer alması ve korunması
- **Altın Yol:** Eserlerin açık erişimli dergilerde yayımlanması

Rehbere Katkı Sağlayanlar:

www.arl.org.sparc

www.plos.org

www.ospa.org

HowOpenIsIt?™

Open Access Spectrum

HowOpenIsIt? Open Access Spectrum
CC-BY-NC-ND lisansı ile korunmaktadır.

Görselin Sunumu: Magali Michaut,
PLOS Computational Biology, 2011, 7(2).

©2012 Scholarly Publishing and Academic
Research Coalition and Public Library of Science

Bu broşür Prof. Dr. Yaşar TONTA'nın katkıları ile
ANKOS AİKA Grubu tarafından Türkiye'ye çevrilmiş ve
ANKOS tarafından 05. Kasım 2012'de oluşturulmuştur.
<http://acikerisim.ankos.gen.tr>

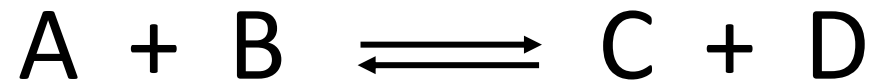
Açık Ama Ne Kadar?

OPEN ACCESS SPECTRUM

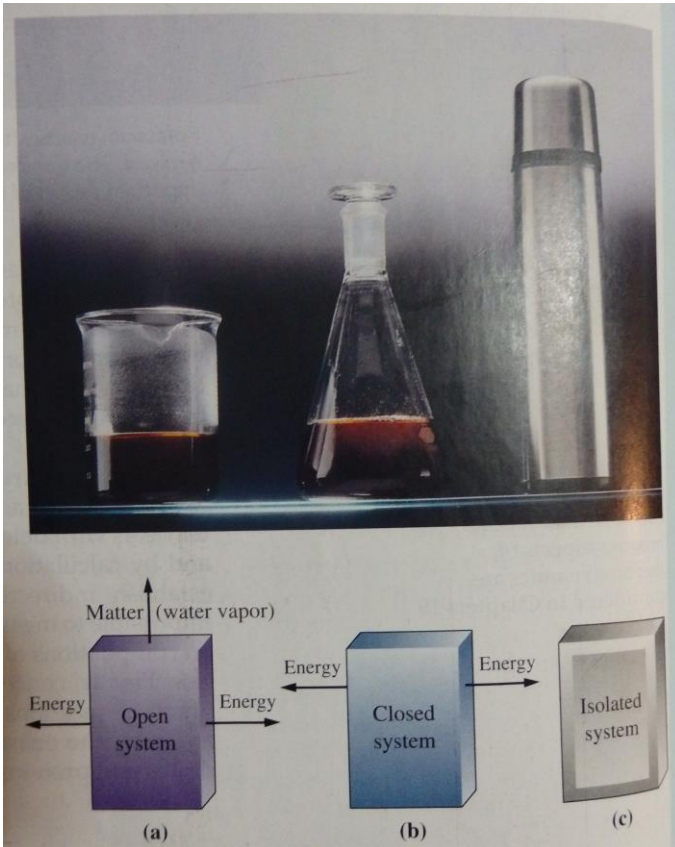

Erişim	Okuyucu Hakları	Yeniden Kullanım Hakları	Telif Hakları	Yazarın Erişime Açma Hakları	Otomatik Erişime Açma	Makinece Okunabilirlik	Erişim
ACIK ERİŞİM	Yayınlanmasının hemen ardından tüm makalelere ücretsiz erişim hakkı	Cömert yeniden kullanım ve yeniden düzenleme (remix) hakkı (örn: CC BY lisansı)	Telif hakkı herhangi bir kısıtlama olmaksızın yazara aittir	Yazar, makalesinin herhangi bir sürümünü herhangi bir dijital arşive ya da web sayfasına gönderebilir/ ekleyebilir	Dergiler, yayımlandıktan hemen sonra makalelerin kopyalarını güvenilir üçüncü parti arşivlerde (örn: PubMed Central) otomatik olarak erişime açar	Makalenin tam metni, üst verileri, referansları ve verileri, ek veriler de dahil, bir topluluk standardı Uygulama Programlama Arayüzü (API) ya da protokolü aracılığıyla makinece okunabilir topluluk standardı formatlarında sağlanır	ACIK ERİŞİM
	Tüm makalelere 6 aylık ambargonun ardından ücretsiz erişim hakkı	Yeniden kullanım, yeniden düzenleme ve eser üzerinde daha ileri düzeyde değişiklikler yapma belli kısıtlamalara ve koşullara tabi (örn: CC BY-NC ve CC BY-SA lisansları)	Telif hakkı yazara aittir, yazarın basılı sürümünü yeniden kullanması bazı kısıtlamalara tabidir	Yazar hakem kontrolünden geçmiş makalenin son sürümünü (sonbaskı) herhangi bir dijital arşive ya da web sayfasına gönderebilir/ ekleyebilir	Dergiler, yayımlandıktan altı ay sonra makalelerin kopyalarını güvenilir üçüncü parti arşivlerde (örn: PubMed Central) otomatik olarak erişime açar	Makalenin tam metni, üst verileri, referansları ve verileri, ek veriler de dahil, taranabilir (crawl) ya da bunlara bir topluluk standardı Uygulama Programlama Arayüzü (API) ya da protokolü aracılığıyla erişilebilir	
	Tüm makalelere 12 aylık ambargonun ardından ücretsiz erişim hakkı	Yeniden kullanım belli kısıtlamalara ve koşullara tabi (örn: CC BY-ND lisansı), yeniden düzenleme ve eser üzerinde daha ileri düzeyde değişiklikler yapma hakkı yok	Telif hakkı yayıncıya aittir, yazar ve okuyucunun bazı basılı sürümü yeniden kullanım hakları saklıdır	Yazar, hakem kontrolünden geçmiş makalenin son sürümünü (sonbaskı) belirli bir dijital arşive ya da web sayfasına gönderebilir/ekleyebilir	Dergiler, yayımlandıktan 12 ay sonra makalelerin kopyalarını güvenilir üçüncü parti arşivlerde (örn: PubMed Central) otomatik olarak erişime açar	Makalenin tam metni, üst verileri ve referansları özel izin alınmadan veya kayıt olmadan taranabilir (crawl) ya da bunlara erişilebilir	
	Makalelerin tamamına değil; ancak bazılarına (karma modeller dahil) ücretsiz ve hemen erişim hakkı	-----	Telif hakkı yayıncıya aittir, yazarın bazı basılı sürümü yeniden kullanım hakları saklıdır	Yazar, hakeme gönderilen sürümü/makalenin son halinin taslağını (önbaskı) belirli bir dijital arşive ya da web sayfasına gönderebilir/ekleyebilir	-----	Makalenin tam metni, üst verileri ve referansları izlenilerek taranabilir (crawl) ya da bunlara erişilebilir	
KAPALI ERİŞİM	Tüm makaleleri okumak için abonelik, üyelik, kullan-öde ya da başka şekilde ücret ödemek gerekli	Adil kullanım dışında yeniden kullanım hakkı yok / okumak için telif hakkı sınırlamaları ve istisnaları geçerli (tüm hakları saklıdır telif hakkı)	Telif hakkı yayıncıya aittir, adil kullanım dışında yazarın basılı sürümü yeniden kullanım hakkı yoktur	Yazar, makalesinin hiçbir sürümünü bir dijital arşive ya da web sayfasında arşivleyemez	Üçüncü parti arşivlerde otomatik olarak erişime açılmaz	Makalenin tam metni ve üst verileri makinece okunabilir formatta değildir	KAPALI ERİŞİM

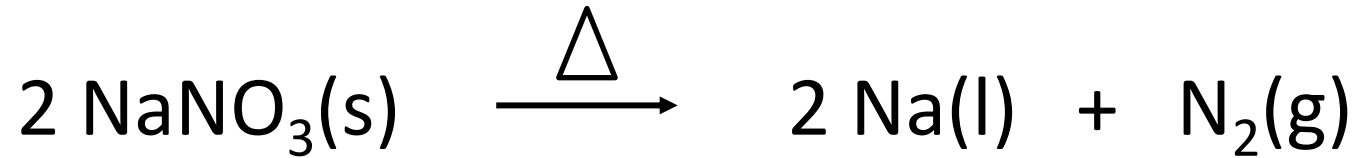
Kimyasal reaksiyon

Açık sistem
Kapalı sistem
İzole sistem

Kimyasal reaksiyon

Akla gelenler, sorular...

- Politika belgesindeki ifadeler kesin mi olmalı?
- Nasıl bir süreç izlenecek?
- Tüm araştırmacıları mı kapsayacak? Politika belgesinin yürürlüğe girdiği tarihten sonra sözleşme yapan araştırmacıları mı? Araştırmacı ne kadar zorlanabilir?
- Kurumsal arşiv nasıl oluşacak?
- Yayın sahibi haber verecek mi?
- Takibini kim yapacak?
- Açık Erişimli derginin ücretini kim karşılayacak?
- Yayınevleri bu işe ne diyor? Neden izin versin ki?
- Telif hakkı kimde olacak? Yazarda mı, yayınevinde mi? Kurumun yardımı hangi ölçüde olacak?

Akla gelenler, sorular...

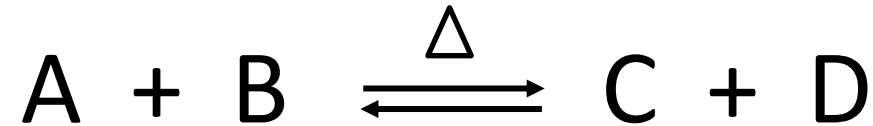
- Ambargo konulabilir mi? Tezlerin ambargo süresi uygulaması burada da geçerli olabilir mi?
- Açık Erişim olunca tüm bildiklerimizi unutacak mıyız? Hayatın sırrına erecek miyiz?
- Kurumsal arşivdeki bilgiler hangi amaçlarla kullanılabilir? Değerlendirme, yükselme kriterleri, proje desteği alabilme...
- Kendi haline bırakırsak olur mu? Bilgiyi yükleyen yüklesin... (Yeterli bilinç oluşsun, sonrası kendiliğinden gelir...) mi? Kütüphanenin ilgili personelinin davranış şekli... Nasıl bir ekip kurulmalı?
- Akademisyenlerin tutuculuğunu engellemek mümkün mü? Nasıl ikna edilebilirler?

Termodinamiğin 1. Yasası

The Law of Conservation of Energy (Enerjinin Korunumu Yasası)

- *Energy cannot be created or destroyed. However, energy can change forms, and energy can flow from one place to another. **The total energy of a system remains the same.***
- Altın Yol? Yeşil Yol? Siyah Yol? Beyaz Yol?

Kimyasal Denge (Le Chatelier's Principle)

- A veya B artarsa reaksiyon sağa kayar.
- A veya B azalırca reaksiyon sola kayar.
- Sıcaklık artarsa reaksiyon sağa kayar.
- C veya D artarsa reaksiyon sola kayar.
- C veya D azalırca reaksiyon sağa kayar.

(Reaksiyon, etkiyi bertaraf etme yönünde davranır.)

Kurumsal Destek...

One of the authors (.....) is grateful to (.....) for the financial support to carry out this research. The authors also thank the authorities of (.....) for the encouragement.

Tercüme (1. deneme)

Yazarlardan biri (.....), bu araştırmaya maddi desteğinden dolayı (.....)'ya minnettardır. Yazarlar aynı zamanda, moral destekleri için (.....)'nin yetkili makamlarına da teşekkür ederler.

Tercüme (2. deneme)

(.....) en azından birimize biraz destek oldu da bu çalışmayı yapabildik. (.....)'deki herifler gaza getirmek dışında hiç bir şey yapmadılar.

